

Fredagen den 6 april

Kl. 09.00

Miljövård, m. m.

§ 1 Justerades protokollet för den 29 mars.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:199 punkterna 1 och 2 till skatteutskottet
punkterna 3 och 4 till jordbruksutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2442 och 2443 till arbetsmarknadsutskottet
1978/79:2444 till skatteutskottet
1978/79:2445 till socialförsäkringsutskottet
1978/79:2446 till utbildningsutskottet

§ 4 Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

(forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1978/79:20.

Punkterna 40–64

Miljövård, m. m.

TALMANNEN:

Gemensam överläggning hålls rörande punkterna 40–64, varvid yrkanden får framställas beträffande samtliga dessa punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 43 (Miljövårdsinformation)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 13 (jordbruksdepartementet) under punkten H 4 (s. 114–115) föreslagit riksdagen att till Miljövårdsinformation för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 3 700 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:472 av Ivan Svanström (c) samt

1978/79:653 av Oswald Söderqvist (vpk) och Tore Claeson (vpk), vari

föreslagits att riksdagen beslutade att anslaget i budgetpropositionen bilaga 13 punkten H 4 skulle ökas med 100 000 kr., avsedda för övriga informationsinsatser.

Miljövård, m. m.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:472 och 1978/79:653 till Miljövårdsinformation för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 3 700 000 kr.

Punkten 45 (Miljövårdsforskning)

Regeringen hade under punkten H 7 (s. 119--121) föreslagit riksdagen att till Miljövårdsforskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 28 200 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:1440 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställdes 1. att riksdagen hos regeringen begärde tilläggsdirektiv till miljö- och naturresursutredningen i enlighet med vad som anförts i motionen, 2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag syftande till en successiv överflyttning av anslagen för miljöforskningsändamål från naturvårdsverket till universitet och högskolor resp. naturvetenskapliga forskningsrådet,

1978/79:1990 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 12) hemställdes att riksdagen beslutade att, mot bakgrund av vad som anförts i motionen, till Miljövårdsforskning (H 7) för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 600 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 32 800 000 kr., och

1978/79:2135 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 9) hemställdes att riksdagen till Miljövårdsforskning för budgetåret 1979/80 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 4 600 000 kr. förhöjt reservationsanslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1978/79:1440, yrkandet 2.

2. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1978/79:1990, yrkandet 12. och 1978/79:2135, yrkandet 9, till Miljövårdsforskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 32 800 000 kr.

Reservationer hade avgivits

14. beträffande överflyttning av vissa forskningsmedel av Hans Wachtmeister, Tage Adolfsson och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av motionen 1978/79:1440, yrkandet 2, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anført om viss överflyttning av anslag för miljöforskningsändamål m. m.,

15. beträffande anslagsberäkningen av Hans Wachtmeister (m), Tage Adolfsson (m), Gunnar Johansson (m) och Kerstin Anér (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:1990, yrkandet 12, och 1978/79:2135, yrkandet 9, till Miljövärdhetsforskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 28 200 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

4. av Hans Wachtmeister, Tage Adolfsson och Gunnar Johansson (samtliga m).

Punkten 48 (Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor)

Regeringen hade under punkten H 10 (s. 124–125) föreslagit riksdagen att till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 2 760 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:1990 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 13) hemställts att riksdagen beslutade att till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor (H 10) för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 240 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 3 000 000 kr., och

1978/79:2135 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 10) hemställts att riksdagen till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1979/80 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 240 000 kr. förhöjt reservationsanslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:1990, yrkandet 13, och 1978/79:2135, yrkandet 10, till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 2 760 000 kr.

Reservation hade avgivits

16. av Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Karl-Erik Svartberg och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1978/79:1990, yrkandet 13, och 1978/79:2135, yrkandet 10, till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Punkten 51 (Stöd till avfallsbehandling m. m.)

Regeringen hade under punkten H 14 (s. 127–129) föreslagit riksdagen att

Fredagen den
6 april 1979

Miljövård, m. m.

till Stöd till avfallsbehandling m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 59 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:1967 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 4) hemställt att riksdagen beslutade att till stöd till avfallsbehandling (H 14) för budgetåret 1979/80 anvisa ett med 50 000 000 kr. till 109 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1967, yrkandet 4, till Stöd för avfallsbehandling m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 59 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

17. av Einar Larsson, Bertil Jonasson, Filip Johansson och Märta Fredrikson (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1967, yrkandet 4, till Stöd till avfallsbehandling m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 109 000 000 kr.

Punkten 52 (Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag)

Regeringen hade under punkten H 15 (s. 129–130) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:1967 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 5) hemställt att riksdagen beslutade att till bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag (H 15) för budgetåret 1979/80 anvisa ett med 10 000 000 kr. till 20 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag.

1978/79:1973 av Eva Hjelmström (vpk) och Nils Berndtson (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om att särskilda medel skulle anslås för bekämpande av sjöarnas försurning i Värmland i enlighet med vad som anförts i motionen, samt

1978/79:1991 av Georg Pettersson (c) och Olle Eriksson (c), vari hemställt att riksdagen beslutade 1. att till Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag för budgetåret 1979/80 anvisa ett med 10 milj. kr. till 20 milj. kr. förhöjt reservationsanslag. 2. att godkänna vad i motionen anförts angående möjligheten att ge vissa kommuner 100 % bidrag till angelägna försöksprojekt.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1978/79:1967, yrkandet 5, och 1978/79:1991, yrkandet 1, till Bidrag till

kalkning av sjöar och vattendrag för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

2. lämna motionen 1978/79:1973 utan åtgärd.
3. lämna motionen 1978/79:1991, yrkandet 2, utan åtgärd.

Reservation hade avgivits

18. av Einar Larsson, Bertil Jonasson, Filip Johansson och Märta Fredrikson (samliga c) som ansett att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1978/79:1967, yrkandet 5, och 1978/79:1991, yrkandet 1, till Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Miljövärd och miljöforskning har de senaste åren blivit uppenbart nödvändiga områden att satsa hårt på i svensk politik. Det har också blivit så att alla ivrar för miljövärd, men ändå avviker partierna från varandra i satsningar och engagemang. Från socialdemokratiskt håll har vi ständigt påpekat riskerna med de allt fler kemiska ämnen som omger oss och som vi utsätts för i såväl hushållen som den yttre miljön och arbetsmiljön.

I den f. n. mycket aktiva energidebatten kommer det ofta bort att det finns stora risker med det ökade oljeanvändandet, och i miljödebatten kommer ofta bort att den ökade mängden kemiska tillsatser omkring oss långsamt negativt påverkar vår livsmiljö.

År efter år har socialdemokraterna aktivt försökt medverka till att produktkontrollen under sitt uppbyggnadsskede kunnat hålla en snabb utvecklingstakt. Vi behöver bara nämna ämnen som asbest, bly, kadmium och fenoxysyror för att förstå hur viktigt det är att vi snabbt bygger upp en undersöknings- och kontrollapparat för användandet av kemiska varor. När det gäller förhållandet mellan de kemiska riskerna och befolkningen får ingen finansiellt betingad sparsamhet användas som skäl för att inte hålla en hög takt. Det är fråga om hälsa, god yttre miljö och arbetsmiljö.

Har man mött arbetare i processindustri och i andra industrier med kemiska föreningar som huvudråvaror förstår man kraven. Det är inte länge sedan jag mötte sådana i min egen stad. Man får då veta att exem, klåda, huvudvärk, cancerrisker och ohälsa är dagliga inslag i dessa människors tillvaro, och det är också villkoren för deras insats i produktionen.

Om vi inte får en ordentlig kontroll av de kemiska produkterna, om vi inte får vissa begränsningar och en bättre märkning, så riskerar vi på sikt att inga människor under någon längre tid kan arbeta i sådana industrier. Därför kan inte produktkontrollen gå fort nog. Kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor får inte fördröjas på grund av att den kemiska industribranschen eventuellt försöker hålla igen.

Det har roat mig att se på hur anslaget för undersökning gällande hälso- och miljöfarliga varor har behandlats under de senaste tre fyra åren. Det är

faktiskt så att i budgeten för 1974/75 fick naturvårdsverket alla sina önskemål tillgodosedda, i budgeten för 1975/76 likaså. I budgeten för 1976/77 fick man bara hälften av sina önskemål tillgodosedda, och för 1977/78 bara en sjättedel av det man önskade i ökade anslag.

Nu har vi alltså återigen en prutning på den punkt i budgeten som avser naturvårdsverkets petita. Det är visserligen inte fråga om stora summor, men för oss socialdemokrater är det mycket viktigt att man inte genom minskade anslag försämrar produktkontrollen, och vi vill därför – trots att vi på många andra områden har visat stor återhållsamhet och sparsamhetsiver – ge naturvårdsverket alla de medel som begärs för produktkontrollen. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 16 vid punkten 48.

Må det också vara mig tillåtet att kortfattat anknyta till det särskilda yttrande som socialdemokraterna avgivit i anslutning till behandlingen av denna del av budgetpropositionen. Det handlar om de prutningar vi har gjort för att bidra till en bättre finansiell situation i Sverige. I går kväll angreps jag i samband med denna fråga, men jag ville då inte förlänga debatten och försena ledamöternas nattsömn. Därför vill jag gärna nu ta upp handsken och säga att när vi har begärt prutningar bl. a. i fråga om bidragen till kursverksamhet för jordbrukarna så är det därför att man redan nu, när man anvisar pengar i införselsavgiftsmedel – och det gör man ju varje halvår i jordbruksförhandlingarna – har en summa till kursverksamhet. Det råder alltså ingen principiell tveksamhet inför att i det här sammanhanget yrka avslag på anslagsäskandena för jordbrukarnas kursverksamhet med tanke på att kostnaderna för sådan verksamhet kan tas upp i samband med jordbruksförhandlingarna. Det finns således redan nu en summa för kursverksamheten, och det är nu bara fråga om att öka beloppen.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Det var ju glädjande att fru Lundblad har kommit på ett svar på de frågor som ställdes i går. Dessa hörde till debatten som fördes då, och svaret borde rimligen också ha lämnats i går. Jag tror inte att det är riktigt korrekt att vi under den här punkten återigen tar upp debatten från i går, men jag vill däremot välkomna de vänliga och positiva attityder som kom till uttryck i fru Lundblads anförande när det gäller miljövärden.

Jag vill gärna något beröra vad reservationen 16 innehåller i sak. Det bifallsyrkande som lämnats innehåller en höjning av budgetpropositionens förslag på en enda punkt och med ett ganska obetydligt belopp. Man har alltså i den här reservationen som avser den punkt som rör undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor framställt yrkande om en höjning av anslaget med 240 000 kr. Det är nog bra och riktigt. För centerns del har vi ansett att denna höjning var så liten att det inte var någon större mening med den.

Men när nu Grethe Lundblad gjorde den mycket stiliga principdeklarationen att naturvårdsverket bör ha vad det begär för dessa viktiga arbetsområden, då förväntar jag med stort intresse att få ett stöd för vår reservation nr 17 under punkten 51, som innehåller förslag om en anslagsökning med 50 milj. kr. för stöd till avfallsbehandling. Detta är verkligen ett utomordentligt

viktigt område, inte minst med tanke på kemikalieavfallen.

Detsamma gäller nästa punkt. Den behandlar naturvårdsverkets äskanden om pengar för att försöka restaurera sjöarna, som nu försuras till stor del till följd av luftföroreningar som förs hit ifrån främmande länder. Man vill nu fortsätta programmet för reparation av skadorna i sjöarna, varför man begärt en ökning av anslaget med 10 milj. kr. I reservationen 18 har även vi uttalat att vi vill ge naturvårdsverket detta stöd.

Det finns ytterligare en punkt som jag välkomnar, nämligen den som gäller miljövårdsforskning. I den socialdemokratiska motionen föreslås en höjning med 4,6 milj. kr., och det är mycket bra. Därför har centern för sin del ställt sig bakom detta förslag, som därigenom på den här punkten blivit utskottets. Vi hoppas att detta är en välkommen kraftig höjning av anslaget till naturvårdsverket.

Mot bakgrund av detta vill jag, herr talman, nöja mig med att rent allmänt säga att de här anslagen har vuxit successivt under årens lopp. De är inte så stora som man skulle önska, men det är en fantastisk skillnad mellan arbetsmöjligheterna för naturvårdsverket 1975 och de möjligheter naturvårdsverket nu får, vilket också Grethe Lundblad antydde.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till de reservationer vid det här avsnittet där mitt namn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl som Einar Larsson säger riktigt att socialdemokraternas förslag till ökning av anslaget för undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor inte är så betydande i pengar räknat, men i förhållande till det anslag som ges rör det sig om en procentuellt sett relativt stor summa. Tyvärr har produktkontrollen inte utvecklats så mycket än att det behövs så stora anslag. I och för sig kan vi väl alla beklaga detta.

Skulle vi däremot välja Einar Larssons linje och gå med på en höjning med 50 milj. kr. för avfallsbehandling m. m., skulle socialdemokraterna frångå sin princip att föra en ansvarsfull oppositionspolitik. På alla punkter där vi har föreslagit en ökning av anslagen har vi också anvisat hur de skall finansieras. Som framgår av vårt särskilda yttrande har vi alltså på jordbruksdepartementets budget sparat ca 240 milj. kr., även om det har blivit vissa ändringar i utskottet och i riksdagen. På punkt efter punkt har vi visat hur vi vill använda pengarna. Här är produktkontrollen ett av de verkligt prioriterade områdena.

Jag är naturligtvis tacksam för att centern har kunnat gå med på vissa anslag beträffande förstärkning av miljövården, men det gäller, som sagt, att inte bara plussa på med miljontals kronor. Det gäller också att föra en så ansvarsfull ekonomisk politik att man vet hur man skall minska budgetunderskottet, som för dagen är så stort att det verkligen kan hota alla framtida satsningar och då även satsningar på miljövårdsområdet.

Fredagen den
6 april 1979

Miljövärd, m. m.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var en något mera blygsam ton i fru Lundblads senaste anförande än i inledningsanförandet. Jag tyckte att deviserna var så stolta i det första anförandet, som handlade om hur man verkligen borde se till att skaffa pengar till miljövärderna, att man hade väntat sig att det skulle röra sig om något mer än de här 240 000 kr. som man överträffar de andra partierna med. Jag måste säga att det är litet farligt att påstå, att när man själv föreslår en blygsam höjning är det någonting stort och viktigt och ansvarsfull politik, medan det inte skulle vara så ansvarsfullt när andra partier föreslår en höjning.

Jag nöjer mig med att säga att de höjningar som centern har föreslagit, vilka är de viktiga och tunga bitarna som rör stöd till avfallsbehandling och restauration av sjöar, motsvarar de belopp som fanns i vår budgetframförhållning innan trepartiregeringen avslutade sitt arbete. Det har vi velat följa upp, och vi följer den linjen. Vi har självfallet också i vår alternativbudget anvisat var de medlen skall tas. Vi är beredda att stödja dessa förslag.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle egentligen ha varit intressant – men tyvärr skulle det ta för lång tid för att få plats i den här debatten – att få en redovisning av på vilka punkter inom jordbruksdepartementets budget som centern är beredd att pruta för att få mer pengar till exempelvis miljöforskning och produktkontroll. Vi anser att det är så viktiga områden att man även i en mycket bekymmersam ekonomisk situation måste öka på beloppen. Även om Einar Larsson säger att det är små belopp, anser jag att några hundra tusen kan betyda mycket inom ett anslag på 3 milj. kr.

Vi vet också i dag vilka angrepp som görs från den kemiska industrins sida mot utbyggnaden av produktkontrollen – och just i ett sådant läge hade det sett bra ut om alla partier i riksdagen hade kunnat möta de angreppen med att tala om att vi verkligen vill satsa på produktkontrollen och inte på något sätt vill trappa ned våra ansträngningar på det området.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi vill inte göra några som helst prutningar vad gäller bilagan om jordbrukets verksamhetsområde i den här budgetpropositionen. Det är mycket glädjande att kunna redovisa detta. Det finns nämligen inte utrymme för prutning utan tvärtom behövs kraftiga förstärkningar. Sammanlagt har vi gjort förstärkningar i våra förslag som uppgår till 70–75 milj. kr. De pengarna har vi i en alternativ sammantagen budget täckt in i andra sammanhang. Och jag vägrar bestämt att acceptera resonemanget att exakt 45 eller exakt 46 miljarder i underskott i en nationalbudget skulle vara absolut högsta visdom och att partierna inte skulle ha rättighet att göra egna prioriteringar och omfördelningar. Den rättigheten har vi tagit oss, och den vill vi också försvara.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Till punkten 45 har fogats två reservationer, den ena nr 14 av utskottets moderata ledamöter, den andra nr 15 av samma reservanter, med värdefull förstärkning från Kerstin Anér.

Reservationen 14 gäller en moderat partimotion, som i den del vi här berör har två yrkanden. Det ena, om tilläggsdirektiv till natur- och miljöresursutredningen, behöver inte behandlas här, eftersom det är uppskjutet till nästa riksmöte. Det andra däremot måste klaras av nu. Det gäller en successiv överflyttning av anslagen från naturvårdsverket till universitet och högskolor eller till naturvetenskapliga forskningsrådet – självfallet anslag som gäller forskning. Det förslaget har utskottet inte velat tillstyrka under motivering dels att det statliga stödet också går andra vägar än genom förevarande anslag, dels att naturvårdsverkets forskning huvudsakligen är vad man kallar en målinriktad miljövärdhetsforskning av sektoriell karaktär. Vi ställer oss en aning tveksamma till den omständigheten att, starkt tillspetsat, snart sagt vartenda verk skall ha en egen forskningsavdelning som en sorts statussymbol. Jag har svårt att göra mig fri från intrycket att man inte på allvar tagit kontakt med universiteten för att se om inte de kan ta hand om forskningen – även utöver den grundforskning som vi alla är överens om skall ligga där. Visst är det stora fördelar förknippade med en forskning på verksnivå, och jag har svårt att tänka mig t. ex. fiskeristyrelsen utan forskning – man får genom denna forskning också garantier för att särskilt angelägna objekt kommer högt upp på listan –, men det finns också stora risker med ett sådant system. Det blir så lätt akuta, kortsiktiga forskningsinsatser, som kan äventyra objektiviteten och mångfalden i forskningen.

Det är av den anledningen som vi reservanter har yrkat på en större satsning på universitet och högskolor; det är där man är bäst insatt i forskningsläget. Det här innebär inte, att naturvårdsverket skulle bryta kontakterna med forskningen. Inom verket måste det t. ex. finnas kontrollmöjligheter, och det måste finnas sakkunniga forskare med förmåga att bedöma forskningsresultat, våra egna och sådana från utlandet.

Med de motiv som jag här har anfört yrkar jag bifall till reservation nr 14.

Som vanligt när det gäller budgetfrågor måste vi konstatera, att gapet mellan önskade och möjliga anslag är stort. Vi får då se efter, om vi kan sätta in önskemålen i ett vidare sammanhang och på så sätt minska gapet. Vi finner därvid att bara omkring en tredjedel av vad som anslås till miljövärdhetsforskning kommer från det speciella anslaget för detta ändamål. Av den orsaken och därför att mera anslag kommer att anvisas i propositionen om riklinjer för energipolitiken tycker vi att – därtill också med hänsyn till det aktuella ekonomiska läget – regeringens förslag om 28 200 000 kr. måste accepteras, och jag yrkar därför bifall till reservation nr 15.

Så till sist några ord om punkten 52, kalkning av sjöar och vattendrag, där centerpartiet har avlämnat en reservation. Jag tror inte, att allvaret i försurningsläget är klart för vare sig vårt folk eller våra myndigheter, men de av oss som bor i de utsatta delarna av vårt land har tyvärr fått se följderna.

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Miljövärd, m. m.

Under de senaste åren har inte ett romkorn kläckts; om några år kommer vattnet, om utvecklingen går som hittills, att smaka surt – och det lär det göra när ph-värdet har gått ned till 3,5. Då går det inte ens att använda vattnet till hushållsändamål. Och – fortfarande om utvecklingen går som hittills – då kommer vid sekelskiftet försurningen att ha fortskridit så långt att den påverkar skogens tillväxt.

Det här låter som en domedagspredikan, men verkligheten låter sig tyvärr inte göras mera presentabel.

Man kunde väl få försurningen under kontroll, om man fångade upp den redan i fabrikksskorstenarna genom användning av lågsvavlig olja eller genom insättning av elektrofilter vid olje- eller koleldning. Men tjänar dessa åtgärder så mycket till så länge engelsk, fransk, tysk och rysk industri i total ansvarslöshet bara skickar ut nya föroreningar?

Då finns bara kalken att ta till, men för att få fram de kalkmängder som det här skulle vara fråga om, om vi verkligen vill få bukt med försurningen, måste vi varna gotlänningar och ölänningar – på sikt kanske vi tvingas mala hela deras hembygd till kalkstensmjöl.

Kalken är f. n. det enda realistiska motmedlet – med den kan vi också få fart på den mineralisering av markens fosfortillgångar som krävs för att hålla skogens tillväxt uppe. Det tråkiga med kalken är bara att limnologer och andra sakkunniga är litet tvacksamma, eller i vart fall inte helt eniga, beträffande dess karaktär av universalmedel. De menar att man så att säga måste växa in i kläderna, innan man fortsätter med kalkningen. Man måste undersöka att man inte får farliga nackdelar, t. ex. rent mekaniska skador på kransalgerna, som bildar fiskens bästa lekbottnar. I avvaktan på den utvärderingen bör det gamla anslaget räcka.

Men beträffande bidragens fördelning kan det ifrågasättas, om grunderna är de rätta. Det är väl mera sällan som vattenägarna är skyldiga till försurningen. Varför skall då de vara med och betala? Även om det bara gäller 25 %, kan det bli mycket i pengar.

Forskarna blir nog färdiga på ett par år med undersökningar om vart man når med kalkningen, och under den tiden räcker nuvarande anslag om 10 milj. kr. Det viktigaste är att få bukt med den försurning som beror på utländsk påverkan. Får vi framgång med den saken, blir det inte så tröstlöst som nu att arbeta inom vattenvårdens område.

Jag har med dessa ord bara velat avge en röstförklaring för att ange varför jag inte ansluter mig till centerpartiets reservation, trots att den måste anses i allra högsta grad lovvärd. Det är inte någon ekonomisk fråga – ekonomin får, som jag ser det, inte spela någon roll i det här sammanhanget – men det är en hel del omständigheter kring kalkningen som behöver utredas innan denna kan utvidgas ytterligare.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara med anledning av Hans Wachtmeisters inlägg säga att vi också är helt medvetna om att kalkning inte är något universalmedel. Det är ett botemedel som i viss mån kan lindra de skador som har

uppstått.

Men jag vill i detta sammanhang ändå gärna som en positiv faktor erinra om att vi hoppas att väsentliga åtgärder skall vidtas på det europeiska planet. Det kan därför vara på sin plats att nu påpeka att det på svenskt initiativ under vinterhalvåret har satts i gång betydande aktiviteter på Europarådsområdet, där det i januari beslöts en rekommendation till medlemsländerna att försöka se till att få bukt med de föroreningskällor som är orsaken till den luftförorening som sker över gränserna. Jordbruksdepartementet har tillsatt en särskild kommission som har att arbeta med denna fråga.

Jag vill med detta bara uttrycka den förhoppningen att dessa sameuropeiska insatser verkligen skall leda till effektiva åtgärder för att förhindra vad som är på väg att bli en katastrof.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Anslaget till miljövärdsinformation har i regeringsförslaget räknats upp med 300 000 kr. till 3 700 000 kr. för budgetåret 1979/80. Det kan tyckas vara en ganska god förbättring, men när man tar i beaktande att den allra största delen av beloppet är låst till naturvårdsverkets egen informationsverksamhet, med bl. a. tidningen Miljöaktuellt inräknad, och resten till några få väletablerade organisationer, är det inte så imponerande. Jag vill med detta inte säga att naturvårdsverkets information skulle vara bristfällig eller tidningen Miljöaktuellt dålig, tvärtom. Men mot bakgrund av vad vi framfört i vår motion om olika miljögruppers och föreningars arbete på det här området, är den summa som återstår för vad som kallas övriga informationsinsatser löjligt liten. Den har satts till 100 000 kr. vilket är samma belopp som innevarande budgetår. Bara det förhållandet innebär i realiteten en minskning av anslaget. Det har sagts tidigare, och det upprepas nu i utskottsberäkningen, att det inte varit någon större efterfrågan på dessa pengar från olika fristående natur- och miljöskyddsorganisationers sida. Det måste i så fall bero på bristande information från myndigheterna och inte på att det saknas behov hos dessa grupper.

Som vi har framhållit i vår motion möts den kritik som av lättförklarliga skäl riktas från miljöorganisationerna mot privata företag och olika myndigheter av en massiv motpropaganda. Det finns många exempel av det slaget från de senaste årens miljödebatt. Och då saknas det inte resurser, vare sig på privat eller offentlig sida. De ideellt arbetande organisationerna har däremot oftast svårt att komma ut med sina synpunkter och förslag. De har inte råd med helsidesannonser, påkostade flerfärgstrycksaker och subventionerad utgivning av böcker och annat informationsmaterial. De har inga staber av heltidsanställda informatörer och propagandamakare. Att alla dessa hårt arbetande och i många fall stora miljöorganisationer skall få dela på 100 000 kr. för information är inte rimligt. En fördubbling av anslaget är inte något överbud.

Jag yrkar med det anförda, herr talman, bifall till motionen 653.

KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Vad som händer med miljövården när den ekonomiska situationen försämras är en internationell fråga. Det finns en studie i ämnet, ganska nyligen utförd, som berör en rad olika länder, både i- och u-länder i öst och väst. Den berör inte Sverige, men det framgår tydligt att villkoret för att miljöintressena i ett land skall kunna hävda sig när t. ex. en oljekris höjer priserna och försämrar landets ekonomi är att det skall finnas väl etablerade statliga organ och andra organisationer som arbetar för miljöintressena.

Sverige var, som jag sade, inte med i undersökningen, men resultaten är alldeles tydligt tillämpliga på vårt land också. Trots det svåra budgetläget i år, när alla departement har varit ålagda sträng sparsamhet, har ändå miljövärdanslagen fått det betyget av naturvårdsverkets chef Valfrid Paulsson att årets budgetproposition innehåller för miljövärdens del fler positiva inslag än på länge. Det är verkligen så att under det hårda tvång till prioriteringar som budgetläget har ålagt alla departement har jordbruksministern ändå lyckats få igenom flera mycket viktiga och länge behövliga förbättringar, som också utskottet har ställt sig bakom.

Först och främst har naturvårdsverket fått väsentligt förbättrade möjligheter att bedriva forskning och undersökningar. 6,7 milj. kr. har nämligen flyttats över från anslaget Miljövärdansforskning till naturvårdsverkets löneanslag. Detta betyder mycket för verkets arbete. Det ger kontinuitet och stabilitet i undersökningsarbetet, och det ger en ny trygghet åt forskarna. Sedan har anslaget också räknats upp med 2 milj. kr. för lönekostnader, vilket delvis kommer samma arbete till godo. Därigenom har nu statens naturvårdsverk fått en stor permanent forskningsavdelning, som skall inriktas även på undersökningar och löpande tillsyn. Nu ökar naturvårdsverkets slagkraft och dess möjligheter att uppfylla de ständigt ökade krav som miljöambitionerna här i landet ställer och som vi alla är ense om i möjligaste mån bör tillfredsställas.

En fast organisation som har till uppgift att värna om miljöns intressen är det första ofrånkomliga kravet, naturligtvis, om de ambitionerna skall lyckas. Den styrkan ökas alltså ännu mera i årets budgetproposition.

Nästa stora satsning i det här årets miljövärdansprofil är anslaget till skydd av värdefulla naturområden. Det är ett anslag som nära nog fördubblas; det ökas med sammanlagt 12 milj. kr. från 13 milj. kr. i fjol. Det ligger både i anslaget Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m. och anslaget till markförvärv för naturvårdsändamål i kapitalbudgeten. Till detta kommer nu ytterligare 8 milj. kr. på tilläggsstat för i år.

Att slå vakt om värdefulla naturområden för friluftsliv och forskning m. m. är en grundläggande miljövärdansåtgärd, som inte kan repareras om den försummas alltför länge. Markpriserna har på senare år gått upp kraftigt, medan de här anslagen har förblivit oförändrade i nio år. Arbetet med att säkerställa värdefull natur för naturvårdsändamål har successivt måst trappas ner under perioden i takt med att anslagen urholkats. Detta har varit till stort förfång för både naturvården och många markägare. Det uppdämda behovet av insatser kan självfallet inte helt tillgodoses under nästa budgetår – det finns

ju administrativa skäl till det – men uppskrivningen av anslagen bör göra det möjligt att säkerställa några av landets värdefullaste och mest hotade naturvårdsobjekt samtidigt som det blir meningsfullt för naturvårdsverket att långsiktigt planera säkerställandearbetet i stället för att behöva ägna sig åt enstaka brandkårsutryckningar.

Den tredje stora satsning som jordbruksministern föreslår är satsningen på avfallshanteringen. Där görs en ökning med omkring 70 %, eller från 34 milj. kr. till 59 milj. kr. Naturvårdsverkets chef påpekar att detta är en klok prioritering. Avfallshanteringen är en knutpunkt i miljövården, där man kan komma långt genom att sätta in strategiskt valda medel för att få fram metoder som gör det möjligt att återvinna ämnen ur avfallet och förhindra miljöstörningar under behandlingen. Vid det här laget börjar det komma lämpliga tekniska lösningar för avfallsbehandling av olika typer. Men fortfarande är det huvudsakligen fråga om försöksteknik. De statliga bidragen är avsedda att stimulera fram avancerad teknik, inte att vara subventioner i egentlig mening, vare sig till industrier eller till kommuner. Den ökning med 25 milj. kr. som föreslås i propositionen och som även utskottets majoritet ställt sig bakom får vi därför anse vara tillfredsställande i år.

Här föreligger en reservation, nr 17 av herr Larsson i Borby m. fl., som yrkar på ytterligare höjning med 50 milj. kr. Det skulle naturligtvis vara bra, i fall man bara visste varifrån de pengarna skulle tas, men eftersom jag tyvärr inte har tillgång till centerpartiets skuggbudget vet jag inte riktigt var de 50 miljonerna kommer ifrån, och därför är jag tvungen att hänvisa till riksdagens uttalande med anledning av finansutskottets betänkande nr 20 i år, som säger att "i de fall utskotten finner att större utgifter än regeringen föreslagit i något fall är angelägna bör förslag om utgiftsökningar så långt möjligt åtföljas av förslag till besparingar på andra punkter".

När det sedan gäller reservationen 18 har Hans Wachtmeister sagt ungefär vad som behöver sägas. Det har aldrig varit tal om annat än att det anslaget skulle bli 10 milj. kr. per år. Vi vet inte i dag om vi verkligen kalkar på rätt sätt och med minsta möjliga biverkningar, så det vore inte särskilt välbetänkt att kalka mer just i år, innan den pågående utvärderingen har lämnat resultat.

Jag vill också instämma i vad både Hans Wachtmeister och Finar Larsson har sagt, nämligen att de viktigaste åtgärderna måste vara internationella. Statssekreteraren i jordbruksdepartementet har nyligen varit nere i Genève och arbetat hårt inför det möte inom FN:s Europakommission som nu planeras och där man verkligen skulle kunna få någonting gjort, om man kunde få stormakterna att ställa upp. Det arbetet har nu kommit ett steg framåt och således närmare sin fullbordan. Men det är alldeles riktigt, att detta egentligen är en utrikespolitisk fråga.

Beträffande reservationen 14 vill jag säga att det inte är stor idé att insistera på att anslagen för miljövårdsforskning skulle flyttas från naturvårdsverket till andra instanser. Att tala om statussymbol i detta sammanhang är väl ändå att ta i. Det är klart att det finns sakkunskap även vid naturvårdsverket som kan bedöma dessa frågor, och de forskningspengar som används där går ju i

---

Miljövård, m. m.

Fredagen den
6 april 1979

Miljövård, m. m.

stor utsträckning till universiteten, eftersom det är där man måste placera forskningen. Samarbetet mellan naturvårdsverket och andra forskningsinstanser är så pass väl samordnad, att det är meningslöst att göra någon sorts allmänt uttalande om överflyttning av anslag.

Det föreligger ett par förslag från socialdemokraterna, ett i reservationen 16 och ett som har antagits av utskottsmajoriteten. Här kommer de pengar fram som socialdemokraterna har sparat på andra ställen. De satsar dels på en ökning av 4,6 milj. kr. till miljövårdsforskning, dels på en ökning av 240 000 kr. till produktkontrollnämndens egna forskningar, dvs. 240 000 kr. utöver en höjning på 600 000 kr.

Det är klart att det är väldigt viktigt – jag håller med Grethe Lundblad om det – att produktkontrollnämnden får pengar till sin verksamhet och att det är ett mycket viktigt arbete som görs där. Men det är väl ändå så att det speciella anslag som produktkontrollnämnden själv förfogar över inte är det enda som kan användas för produktkontrollnämndens behov, utan de basresurser som behövs där finns ju hos naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, livsmedelsverket och socialstyrelsen. Där finns också forsknings- och undersökningsanslag som kan användas för projekt inom produktkontrollnämnden. Att produktkontrollnämnden dessutom fått egna anslag sammanhänger med att nämnden snabbt skall kunna sätta i gång undersökningar som den behöver för sitt arbete eller som berör flera myndigheters verksamhetsområden. Däremot har avsikten aldrig varit att produktkontrollnämnden själv skall planera eller finansiera några större undersökningar.

Jag yrkar alltså avslag på reservationen 16.

När det gäller anslaget till miljövårdsforskning går budgetpropositionen på 2,3 miljoner, medan utskottet vill öka anslaget med 4,6 miljoner. Det är alldeles uppenbart att det är fråga om mycket angelägna forskningsprogram – det vill jag gärna understryka.

Det står inte i reservationen men väl i motionen 1990 att detta anslag inte ens skulle ha räknats upp för pris- och löneökningar. Det är faktiskt inte sant. Uppräkning har skett med 4 %, som är det normala i sådana här fall. Propositionen och vår reservation går alltså inte på en besparing utan på oförändrat läge. Det är naturligtvis alldeles riktigt att man hade kunnat tänka sig att lägga de uppräknings på miljövårdens område som är möjliga i dagens läge på just det här stället, men departementschefen har i stället valt att lägga ökningarna på miljöanslagen, som i år är 11,3 %, på avfallshanteringen, naturvårdsområdena och naturvårdsverkets forskning.

Jag yrkar därför bifall till reservationen 15 med beklagande att det inte har gått att få fram mer medel just här men med en förvisning om att t. ex. de medel som föreslås i växtförädlingspropositionen kommer att göra avgörande nytta på dessa områden. Det är ju inte minst genom att få fram nya odlingsväxter, som kan klara sig med mindre konstgödsel och andra kemiska medel, som man verkligen kan angripa de här problemen från grunden. Det hade naturligtvis varit utomordentligt roligt att kunna pressa in alla de välbehövliga anslag som naturvårdsverket söker på miljövårdsforskningens område i den budget som föreligger nu. Jag anser dock att inom de

existerande ramarna – jag har inga andra att röra mig inom – har jordbruksministern gjort en bra avvägning och satsat betydande summor på strategiskt placerade miljövärdanslag.

Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter utom på p. 45, mom. 2, där jag yrkar bifall till reservationen 15.

På förekommen anledning ber jag att få meddela, herr talman, att jag även vid voteringen kommer att rösta ja på de yrkanden som jag här har yrkat bifall till.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Den tilltagande försurningen av sjöarna är ett allvarligt miljöproblem. Det krävs en serie åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Bl. a. krävs det strängare internationell kontroll över reningen av rökutsläpp o. d. Men mycket kan och måste göras i avvaktan på genomgripande åtgärder för att motverka sjöarnas försurning.

De ekonomiska satsningarna är helt otillräckliga och räcker endast för begränsade insatser. Den metod som främst kommer till användning, nämligen kalkning av sjöarna, är en ganska dyrbar metod. Därför krävs större ekonomiska resurser.

Det är också så att gränsvärdena för surhetsgraden är satta vid en nivå som gör att allvarlig skada redan uppkommit när kraven för att få bidrag nåtts. Om insatserna sattes in tidigare skulle säkert effekten också bli större.

I motion 1973 har Eva Hjelmström och jag tagit upp ett speciellt problem, nämligen åtgärder mot försurningen av sjöarna i Värmland. Även om försurningen av sjöar är ett rikspolproblem, så är det ett faktum att vissa områden, däribland Värmland, är särskilt utsatta. Detta är ett skäl för särskilda insatser. Men det finns också några andra viktiga skäl som vi åberopat i motionen. Bl. a. är tillgången på för ändamålet lämplig kalk god i Värmland, i den s. k. Gåsgruvan. Länet har också en betydande arbetslöshet och söker olika arbetstillfällen. Statliga insatser krävs även för att bekämpa arbetslösheten.

Vi har sålunda stor omfattning av försurade sjöar, god tillgång på lämplig kalk för att bekämpa försurningen och en arbetsmarknadssituation i Värmland som fordrar åtgärder. Allt detta talar för särskilda statliga insatser i Värmland.

Hans Wachtmeisters engagerade inlägg om sjöarnas försurning borde ha lett honom fram till att åtgärder av det slag vi förordar i motionen 1973 bör få hans stöd. Ett sådant projekt kan bl. a. ge viktiga erfarenheter på området.

Jag har blivit alltmer övertygad om att det Värmlandsprojekt vi föreslår är ett viktigt pilotprojekt när det gäller att bekämpa sjöarnas försurning i vårt land. Vi kommer från vpk:s sida att stödja reservationen 18, eftersom den syftar till ökade ekonomiska resurser för kalkning av sjöar och vattendrag.

Jordbruksutskottet vill inte förordna några särskilda åtgärder av det slag som vi förordat i motionen. Utskottet förklarar sig införstått med allvaret i de

förhållanden som motionärerna beskriver. Det resonemang utskottet för om vikten av att genom försöksverksamhet öka kunskaperna om de ekologiska effekterna av kalkningen, liksom att kalkningsföretagen noga planeras och att utvärdering kommer till stånd, ser jag inte som stridande mot motionen, utan mer som stöd för de tankar vi förläktat. Jag finner inte heller att vad utskottet skriver om reglerna för bidragsgivningen skulle tala mot eller ersätta vårt motionskrav. Det är beklagligt att jordbruksutskottet, när utskottet ändå redovisar förståelse för de problem vi aktualiserat, inte varit berett att dra konsekvenserna av detta. Just en sådan riktad satsning som vi föreslagit är av värde som försöksverksamhet, och en utvärdering kan bli av betydelse för hela landet.

Det är möjligt att man som motionär skall se det som positivt att utskottet inte yrkar avslag på motionen utan anför att motionen bör lämnas utan åtgärd. Vi kan gärna notera denna nyansskillnad men tycker nog att det vi begärt är så pass angeläget och rimligt att riksdagen bör begära särskilda medel i enlighet med det som anförts i motionen. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till motionen 1973.

HANS WACHTMEISTER (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill utveckla den här frågan ytterligare för Nils Berndtson.

Vi har redan ganska gott om sådana projekt som skulle kunna användas som pilotprojekt. Låt mig bara, innan vi går vidare, tala om vilka olika problem det gäller. Här är några exempel löst tagna ur luften: Vilket spridningssystem skall vi använda? Skall vi sprida i vattnet direkt? Skall vi sprida i tillflödena, i bäckar och åar? Skall vi sprida längre från vattnen? Vilka kalksorter skall vi använda? Skall vi använda urkalk, dvs. kalkstensmjöl från marmorbrott och liknande? Skall vi använda silurkalk – det är den vi har på Öland och Gotland, i Närke och på några andra håll? Skall vi använda bränd kalk, släckt eller osläckt kalk? Här finns en massa problem som vi inte har löst. Vi vet inte riktigt hur de olika medlen ställer sig i förhållande till varandra. Innan vi löst den frågan kan det vara klokt att gå fram litet försiktigt.

När vi löst de här problemen och har klart för oss hur de olika metoderna verkar – när vi bara har att välja den ena formen av kalkning på ett ställe och den andra på ett annat – skall jag gärna vara med och yrka på mer pengar till detta ändamål. Som jag sade i mitt tidigare anförande är det här problemet så allvarligt att pengarna inte får betyda någonting. Det viktigaste är att vi använder de pengar vi får på absolut rätt sätt, och det vet vi inte i dag att vi gör.

NILS BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om Hans Wachtmeister är tveksam då det gäller att bara satsa mer pengar för generella åtgärder tycker jag fortfarande att ett sådant pilotprojekt som det vi förordat för Värmland skulle vara ett ypperligt tillfälle att skaffa de ytterligare erfarenheter Hans Wachtmeister anser att vi behöver.

Jag tycker att logiken borde bjuda Hans Wachtmeister att stödja vpk-motionen.

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

AXEL KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Mitt inlägg blir ett avsteg från miljödebatten. Det har snarare anknytning till gårdagens kvällsdebatt och är föranlett av att Grethe Lundblad i dag tog upp frågan huruvida det var möjligt att använda de s. k. införselavgifterna för bestridande av kostnader för kursverksamhet på jordbruksområdet. Jag ger naturligtvis Grethe Lundblad rätt i att det är möjligt ur rubriksynpunkt att göra detta. Det finns faktiskt redan något som heter upplysnings- och utvecklingsarbete. Detta faktum stödde Grethe Lundblad sig på.

Men det räcker inte med att bara konstatera detta. Det väsentliga är hur införselavgifterna är konstruerade, varifrån de kommer och hur de används. De består dels av införselavgifter på importerade livsmedel, dels av fodermedelsavgifter. Utöver detta finns en liten räntepost.

Fodermedelsavgifterna är helt och hållet jordbrukets egna avgifter. De betalas av lantbrukarna själva och går tillbaka till jordbruket.

När det gäller införselavgifterna vet Grethe Lundblad att jordbruket vid varje förhandling tilldelas en viss del av dessa. Där har man som sagt gått så långt man strängt taget kan med tanke på säkerhetsbedömningen av hur mycket som kommer in. Det som finns därutöver går till statskassan. De senaste förhandlingarna har gett till resultat att mycket litet blivit över. Och det kan och bör sägas i det här sammanhanget att den överenskommelse som träffades på köttssidan inte går att uppfylla därför att det fattas 13 milj. kr. Det är kontentan av detta.

Men det väsentliga – och det var det vi diskuterade i går – är hur socialdemokraternas förslag kommer att inverka. Jag sade i slutrepliken att förslaget i realiteten innebär att man vältrar över kostnader på konsumenterna – såvida inte Grethe Lundblad och Håkan Strömberg vill urholka jordbruksavtalet, men det förutsätter jag att ni inte vill, och det har ni inte heller sagt. Antingen måste jordbruksavtalet urholkas, konsumentpriserna höjas eller – om det nu finns några pengar över – en motsvarande mindre summa ingå till statskassan. Och då kan jag inte förstå finessen med det förslag som socialdemokraterna lagt.

Detta måste betalas. Och vill man inte urholka jordbruksavtalet får man betala det endera som konsument eller som skattebetalare också enligt socialdemokraternas förslag.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte det finns anledning att under denna punkt förlänga debatten alltför mycket. Men jag skall erkänna att jag själv tog upp frågan i anslutning till vårt särskilda yttrande om prutningar på grund av det ansträngda budgetläget. Jag tycker att man också från jordbrukarhåll borde ha förståelse för att man i ett sådant läge måste se över hela den mångfald av bidrag och stödformer som finns inom jordbruksregleringen.

Miljövärd, m. m.

Eftersom det redan finns ett anslag för upplysnings- och utvecklingsarbete inom ramen för införelavgiftsmedlen ansåg vi från socialdemokratiskt håll att man i ett ansträngt budgetläge fick försöka att lägga in även de utgifter som avsåg kursverksamhet beträffande rationaliseringssträvandena inom jordbruket under det anslaget. Jag tycker att man bör ha förståelse för att man i det ekonomiskt ansträngda läget verkligen försöker sanera och se efter var man kan spara. Kursverksamheten beträffande jordbrukets rationalisering ingår ändå i arbetet för att höja effektiviteten inom jordbruket, och den frågan borde naturligen höra hemma i en ekonomisk uppgörelse angående kostnaderna för jordbruket.

Men eftersom vi ganska snart skall diskutera prisreglering för jordbruksprodukter föreslår jag att vi kan ta upp denna principiella fråga i det sammanhanget och kanske få bättre tid till vårt förfogande för en grundlig diskussion av dessa frågor, som har mycket större djup och bredd än vad som framgår under denna enkla punkt.

Jag skall inte ytterligare bemöta Axel Kristiansson på denna punkt utan vill bara konstatera att han gett mig principiellt rätt i att det är möjligt att förfara på det sätt som socialdemokraterna föreslagit i reservationen.

AXEL KRISTIANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga att Grethe Lundblad har rätt så till vida att det hela naturligtvis är möjligt. Men detta har Grethe Lundblad i första hand möjlighet men också naturligtvis skyldighet att ta upp vid ett annat bord. Sanningen är dock den att hon inte får det lättare vid det bordet om hon redan i förväg tagit undan dessa pengar.

Trots allt tal om det ansträngda budgetläget är det ändå fråga om på vilket sätt det är lättast att betala detta – via skatten eller via konsumentpriserna. Jag föreställer mig att det är bättre att bära kostnaderna skattevägen än genom konsumentpriserna. Och jag tror att Grethe Lundblad som konsumentrepresentant instämmer i det.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att bidraget till upplysnings- och utvecklingsarbete tas inom ramen för jordbruksuppgörelsen och alltså inte påverkar konsumentpriserna utöver vad man kommer överens om vid bordet. Det är enbart i fråga om fördelningen detta kommer med.

AXEL KRISTIANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Men, Grethe Lundblad, frågan om denna fördelning är och har hittills varit en fråga helt mellan jordbrukets förhandlare och jordbruksnämnden. Och jag föreställer mig att det kommer att vara så i fortsättningen också.

De 8,5 miljonerna är disponerade – i många fall därtill för långtidsprojekt.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill med anledning av Oswald Söderqvists inlägg beträffande stödformerna till miljövårdsinformation via miljöförelserna lämna ett meddelande. Jag har nu fått uppgift om att det pågår ett utredningsarbete i detta ärende. Det är ett enmansuppdrag som förre statsministern Thorbjörn Fälldin i maj 1977 gav till riksdagsman Gunnar Björk i Gävle. Gunnar Björk kommer att lägga fram sitt betänkande i juni 1979. Han har inom ramen för sitt arbete uppgiften att ta upp frågan om olika former av bidrag till miljöförelsen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 40–42

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 653 av Oswald Söderqvist och Tore Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 43 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 653 av Oswald Söderqvist och Tore Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 258
Nej – 8

Punkten 44

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 45

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Hans Wachtmeister m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Wachtmeister begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Miljövärd, m. m.

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 45 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Hans Wachtmeister m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Wachtmeister begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 221
Nej – 44
Avstår – 1

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av Hans Wachtmeister m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Wachtmeister begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 45 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Hans Wachtmeister m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Wachtmeister begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 192
Nej – 74
Avstår – 1

Punkterna 46 och 47

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 48

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Maj Britt Theorin m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 48 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Maj Britt Theorin m. fl.

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Miljövård, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 142
Nej – 123

Punkterna 49 och 50

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 51

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av Einar Larsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Einar Larsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 51 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Einar Larsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Einar Larsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 190
Nej – 74
Avstår – 1

Punkten 52

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av Einar Larsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Einar Larsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Miljövård, m. m.

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 52 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av Einar Larsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Einar Larsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 189
Nej - 76
Avstår - 1

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1973 av Eva Hjelmström och Nils Berndtson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 52 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1973 av Eva Hjelmström och Nils Berndtson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 255
Nej - 9

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 53-64

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 5 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:21 med anledning av motion om lån till investeringar inom trav- och galoppsporten

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Anslag till exportkreditbidrag

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:33 med anledning av propositionen 1978/79:106 om anslag till exportkreditbidrag jämte motion.

*Anslag till export-
kreditbidrag*

I propositionen 1978/79:106 (budgetdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. till Exportkreditbidrag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till Exportkreditbidrag för budgetåret 1979/80 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1978/79:2203 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen med avslag på propositionen hos regeringen skulle anhålla om förslag till riktlinjer för exportkreditstöd i enlighet med de principer som motionen angav.

Propositionen och motionen hade hänvisats till skatteutskottet och av detta överlämnats till näringsutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande nya riktlinjer för exportkreditstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2203 i ifrågavarande del,
2. beträffande anslag att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:106 med avslag på motionen 1978/79:2203 i ifrågavarande del skulle
  - a) till Exportkreditbidrag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
  - b) till Exportkreditbidrag för budgetåret 1979/80 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Lagen om exportkreditstöd har tillkommit för att ge svenska exportörer stöd på den internationella marknaden. Den doktrin som ligger bakom är att en ökad svensk export av vilket slag som helst och till vilket land som helst är något gott i sig och ägnat att hjälpa Sverige ur rådande svårigheter med bytesbalansunderskott och ökande utlandsskulder. Denna enkla krämarfilosofi, som bäst kan uttryckas med tesen "sälja eller dö", är typisk för all kapitalistisk handelspolitik. Vad man säljer, till vem man säljer och hur man säljer är ointressant så länge ruljangsen kan hållas i gång.

Bara av den anledningen är det nog och övernog att vara ytterligt skeptisk mot nya exportkreditgarantier. Det är inte alls säkert att det är bra för Sverige att öka malmexporten eller utförseln av pappersmassa, för att ta ett par exempel. Det vore större skäl att fara fram varsamt med dessa våra två stora råvarutillgångar och undersöka vilka effekter det skulle få på sysselsättning

och nationell ekonomi om Sverige minskade denna export och i stället förädlade en större andel inom landet. Men det intresserar naturligtvis inte de stora exportföretagen, inte ens de statligt ägda – åtminstone inte så länge Sverige måste dras med sådana regeringar som de landet har haft under de senaste 50 åren. "Sälja eller dö", det har varit ledstjärnan för både socialdemokrater och borgare. Så har det också gott åt skogen för Sverige de senaste åren.

Vänsterpartiet kommunisterna har en annan uppfattning i den här frågan. Det är inte en ökning av exporten till varje pris som skall hjälpa Sverige, och därmed är generella kreditgarantier mera till skada än till nytta. Vad landet behöver är i stället en breddning av den marknad där dess produkter skall avsättas till flera köparländer. Sverige är nu till allra största delen bundet till marknadsekonomierna i väst och har mycket litet handelsutbyte med tredje världen och de socialistiska staterna. Det gör landet beroende, känsligt för störningar som ständigt återkommer i det kapitalistiska systemet och hindrar en utveckling mot förädling och större variation av egna produkter. Vad västländerna helst vill köpa av Sverige är råvaror och halvfabrikat. Den satsen kommer man inte ur genom att urskillningslöst subventionera exporten. Då blir det bara gåvor till exportörerna och dåligt utbyte för landet. Om man däremot använder exportkrediterna till en planmässig styrning av handeln inriktad mot den breddning av marknader och varor, som jag nämnde nyss, så kan det bli en positiv effekt. Det är huvudinnehållet i den vpk-motion som här behandlas, och det är en upprepning av de krav som vi framförde när lagen om kreditgarantier togs av riksdagen förra året.

Beträffande utskottets skrivning om att utlovade medel naturligtvis måste utbetalas så länge lagen är i kraft så är det en självklarhet. Oavsett det kan en principdiskussion föras, och man kan också yrka avslag på propositionen om man samtidigt begär nya riktlinjer, som vi har gjort. Frågan om anslag får då tas upp på nytt vid ett senare tillfälle.

Jag ber därmed, herr talman, att få yrka bifall till motionen 2203.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Vi bör kanske först klara ut en fråga, nämligen frågan om till vad det utgår stöd enligt avdrags- och bidragssystemet. Stöd kan enligt det systemet utgå endast för export av kapitalvaror samt entreprenader och konsulttjänster, medan stöd i vidare bemärkelse utgår vid tillämpningen av SEK-systemet. Det stöd vi här diskuterar är alltså väsentligen inriktat på kapitalvaror och konsulttjänster, inte råvaruexport – jag tycker att vi bör hålla isär detta.

I vpk:s motion – man hänvisar där till sin motion i samma fråga från förra året – föreslås en inriktning av stödet på en försäljning framför allt till statshandelsländer och u-länder. Men det är ju just vad avdrags- och bidragssystemet är inriktat på. Den proposition som vi, om jag inte missminner mig, biföll den sista dagen riksdagen arbetade på för sommaren förra året omfattade exportkrediter för ett belopp av 40 miljarder, varav 11 miljarder var reserverade för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor till

export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling. 11 miljarder av beloppet reserverades alltså för u-landsexport. Meningen med propositionen var framför allt att stärka den svenska exportindustrins konkurrenskraft på statshandelsländer. Det var det väsentliga motivet. I statshandelsländerna mötte nämligen de svenska exportörerna betydande problem, eftersom andra länder där tillämpar ett mycket vidsträckt system med stödåtgärder.

Vårt exportkreditsystem innebär inga större statliga subventioner till företagen, utan det har relativt sett gått bra ihop. Man betalar ju en överränta på det refinansieringssystem som hela kreditsystemet är uppbyggt på. Problem i samband med återbetalningar har förelegat framför allt när det gäller Nordkorea, Turkiet och några andra länder.

Exportkreditsystemet infördes redan 1973, och det har förbättrats genom det avdrag som infördes från den 1 juli förra året. Systemet är nödvändigt för att svenska exportörer skall kunna göra sig gällande på exportmarknaden, framför allt då i fråga om u-länder och statshandelsländer. Det fungerar alltså precis i enlighet med vad som föreslagits i vpk:s motion. Även om systemet också går att tillämpa i i-länder har meningen och motivet i huvudsak varit att u-länderna skall få ett bättre stöd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2203 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2203 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 248
Nej – 8

§ 7 Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 1978/79:28 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1979/80 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. jämte motioner.

Punkten !

Arvoden till riksdagens ledamöter

I propositionen 1978/79:100 bil. 20 under punkten A 1 hade föreslagits att riksdagen för budgetåret 1979/80 anvisade till Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter ett förslagsanslag av 46 114 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:809 av Tage Adolffsson (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att riksdagens ledamöter under år 1979 skulle avstå från höjning av riksdagsarvodet.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:809 för budgetåret 1979/80 anvisade till Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter ett förslagsanslag av 46 114 000 kr.

TAGE ADOLFFSSON (m):

Herr talman! Jag har i motion till riksdagen föreslagit att riksdagens ledamöter under det här året avstår från höjning av arvodet.

Jag har ställt förslaget mot den bakgrunden att vi i Sverige just nu inte har någon ekonomisk tillväxt och därmed inga nya pengar att fördela. Tvärtom, svenska staten lånar stora belopp för att täcka sina utgifter. Vi har i Sverige under 1970-talet beviljat oss långt större löneökningar än vi har haft råd med, och vi har därmed skapat problem som vi nu med mycket stora svårigheter försöker lösa.

Vi måste någon gång inse att så länge vår gemensamma kaka inte växer har vi heller inga reella möjligheter att var och en få större bitar ur kakan.

Dessutom: Så länge vi har ett skatteuttag som gör löneökningar i det närmaste meningslösa både för riksdagens ledamöter och för andra människor borde det inte vara någon större uppoffring att avstå från en ökning av arvodet.

Det skulle kanske uppskattas utanför det här huset, om vi gick före med gott exempel.

Herr talman! Mot denna bakgrund ber jag att få yrka

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:809 beslutar rekommendera sina ledamöter att för år 1979 avstå från höjning av riksdagsarvodet.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag noterar att Tage Adolffsson inte längre yrkar bifall till sin motion. Han nöjer sig nu med en rekommendation. Får jag då påpeka att med eller utan rekommendation står det envar ledamot fritt att avstå från sitt riksdagsarvode helt eller delvis.

Vad Tage Adolffsson i övrigt har anfört ger mig inte anledning att gå in i närmare debatt. Jag vill hänvisa till utskottets betänkande, där det klart framgår att det system vi nu har är knutet till lönesättningen för

statstjänstemän. Utskottet har inte funnit anledning frågå det systemet.
Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Tage Adolfsson under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2–22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 23

Lades till handlingarna.

§ 8 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1978/79:25 med anledning av riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1978

Lades till handlingarna.

§ 9 Riksdagens revisorers organisation och verksamhetsformer

Föredrogs finansutskottets betänkande 1978/79:26 angående riksdagens revisorers organisation och verksamhetsformer samt anslag för budgetåret 1979/80 till riksdagens revisorer och deras kansli.

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för punkterna 1 och 2. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda punkterna i betänkandet.

STURE PALM (s):

Herr talman! Det är inte ofta som kammaren ägnar tid åt det arbete som utförs av riksdagens revisorer. Det har sina förklaringar. Omfattande promemorior blir föremål för remissbehandling, och efter ansträngningar att åstadkomma enighet blir resultatet oftast en skrivelse till regeringen eller berörda myndigheter.

Erfarenheterna av det ökade samhällsengagemanget, vilket genom revisorernas medverkan resulterat i en viss utvärdering av riksdagens egna beslut, borde tilldra sig betydligt större intresse i den beslutande församlingen.

Vid flera tillfällen har riksdagens revisorers verksamhet varit föremål för

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Riksdagens revisorers organisation och verksamhetsformer

Fredagen den
6 april 1979

---

*Riksdagens reviso-
rens organisation
och verksam-
hetsformer*

utredningar. Dess värre kom aldrig grundlagberedningen att fördjupa sig i hur denna del av riksdagens kontrollmakt skulle infogas i den nya författningen. Några nya grepp på dessa uppgifter redovisades inte vid det tillfället.

Det är tydligen medvetandet om detta som gör att konstitutionsutskottet i sitt yttrande i anslutning till dagens ärende ger en signal om kommande utredningsarbete. KU säger i sin skrivning att "tillkallande av en ny utredning om riksdagens revisorer bör anstå i avvaktan på erfarenheterna av de förslag som utredningen nu lagt fram". Jag tror att vi allmänt hälsar ytterligare initiativ på detta område med tillfredsställelse.

De valda ledamöterna inom riksdagens revisorer har inte varit helt nöjda med den nuvarande ordningen.

Det finns flera skäl till detta. Det var mot den bakgrunden som de valda revisorerna 1974 tog ett eget initiativ till en utredning om den egna verksamheten. Utredningen tillfördes erforderlig expertmedverkan, och förslag framlades till en förnyelse på flera punkter. Förslagen fick också en allmän anslutning bland revisorerna.

Under tiden för detta utredningsarbete väcktes en motion av Bengt Fagerlund m. fl., som kom att tillföra debatten en del synpunkter på revisionens arbetsformer. Ett av de mera intressanta uppslagen syftade till att revisionsverksamheten i fortsättningen skulle bedrivas av utskotten själva inom det egna verksamhetsområdet. De avsevärt förstärkta kansliresurser som tillfördes utskotten i anslutning till författningsreformen skulle ge utrymme för detta, ansåg motionärerna.

Riksdagens revisorer avfärdade emellertid detta i ett remissvar med hänvisning till att en revision inom det egna verksamhetsområdet, där utskotten själva svarat för förslagen till riksdagen, sannolikt inte skulle ske lika obundet som en från utskotten fristående revision kan förväntas agera. Risken för att bli "hemmablind" inför de egna insatserna är alltför stor.

När väl vår egen utredning var klar övertogs den av riksdagens arbetsformsutredning. Det är alltså resultatet av detta långa utredningsarbete som vi behandlar i dag.

De nu aktuella reformförslagen är ganska begränsade men innehåller tre mycket väsentliga frågeställningar.

Det gäller för det första de valda revisorernas tidsmässiga möjligheter att delta i revisionsverksamheten. Det är en mycket betydelsefull fråga. Erfarenheten har visat att det är lätt att kräva ökad parlamentarisk insyn och att det är svårt för de valda revisorerna att – utöver ordinarie utskottsarbete – ägna tillräcklig tid åt revisionen. Detta är en av de frågor som – enligt min mening – grundlagberedningen borde ha ägnat sig åt. Den andra frågan gäller sättet för avslutning av revisorernas granskningsärenden, och den tredje frågan – som i det föreliggande förslaget innebär det radikalaste greppet – avser revisionens anknytning till riksdagens utskott. Det nu föreliggande förslaget innebär, att utskotten i hög grad blir impulsgivare och att revisionens förslag i de allra flesta fall återföres till de olika fackutskotten för slutbehandling.

Redan nu är det mycket som tyder på att en sådan förändring i vårt arbete

kan bli av stort ömsesidigt värde för såväl riksdagens egen revision som riksdagens olika utskott.

En väsentlig fråga är att fånga upp de granskningsärenden som bedöms vara av stort intresse. Här håller nu en del på att hända som en följd av en skrivelse som revisionen genom sin ordförande i februari månad sände till utskotten. Resultatet av denna skrivelse blev att 15 granskningsärenden anmälades, av vilka större delen är värd stor uppmärksamhet från revisionens sida.

Jag skall inte ta upp kammarens tid med att referera denna lista – den är emellertid värd ett allmänt studium, och den understryker behovet av en ökad vitalisering av och förbättrade resurser för riksdagens eget revisionsorgan.

Tidigare erfarenheter vid upprättande och offentliggörande av granskningsplaner har visat, att även om revisionen inte har möjligheter att omedelbart genomföra vissa granskningsuppgifter, dessa mycket ofta resulterar i att vederbörande departement eller myndighet mycket snabbt tar egna granskningsinitiativ.

Mot den bakgrunden har fr. o. m. i år riksdagsrevisorernas verksamhetsberättelse fått en annan utformning, innebärande en modernisering och förnyelse, som skall vidareutvecklas för att ge en ökad information till såväl uppdragsgivarna här i riksdagen som olika verk och myndigheter.

Så några ord om resurserna. I år har så väsentliga granskningsärenden anmälts att revisionen är i behov av en betydande resursförstärkning, om vi skall kunna leva upp till utskottens förväntningar på vår granskningsverksamhet.

Redan i den utredning som började arbeta 1974 begärdes en personalförstärkning som skulle ha möjliggjort inrättandet av ytterligare en avdelning. Under den fortsatta behandlingen har detta inte mött förståelse vare sig i riksdagens arbetsformsutredning eller i utskottsbehandlingen. Revisorerna har inte haft skäl att ändra uppfattning beträffande det ökade personalbehovet och anser, att årets aktivitet från utskotten bekräftar det angelägna i den begäran som gjorts om en personalförstärkning.

Även om riksdagen nu inte vill inrätta fler tjänster för revision borde – som vi framhållit i vår skrivelse den 25 januari 1979 – ökade medel beviljas för konsulter och utomstående experter, exempelvis skatteexperter, teknikerexperter och dataexperter.

Vi har för sådana ändamål begärt en uppräknig till 450 000 kr., medan finansutskottet anser att vi måste nöja oss med en föreslagen ökning med 100 000 kr.

Detta, herr talman, är helt otillräckligt. Vi beklagar att det samarbete som vi redan nu inlett med utskotten genom alltför snålt tillmätta anslag inte på långt när kan ge de resultat som riksdagsutskotten med allt skäl förväntar. Jag ser därför revisionens situation som utomordentligt svår f. n., och det är ett märkligt läge om riksdagens revisorer, på grund av alltför små anslag och därför genom otillräckliga resurser, inte har möjlighet att gripa sig an hela det välmotiverade arbetsprogram som ligger framför oss.

Hur detta problem skall lösas vet vi inte i dag. Finansutskottet ger oss inte heller någon vägledning, men att ställa yrkande mot ett enhälligt utskott är naturligtvis helt lönlöst. Någon föredragning från revisorernas sida i finansutskottet i anslutning till att vår anslagsframställning behandlades har märkligt nog inte heller ansetts angelägen.

Jag vill redan nu förutskicka att skall vi kunna fullfölja det program som vi har framför oss, är en förstärkning av resurserna helt nödvändig.

Herr talman! Jag har velat anföra dessa påpekanden till kammarens protokoll, inför risken av anslagsöverskridanden och för att våra synpunkter skall nå fram i mycket god tid inför ett kommande budgetarbete. När det gäller förslaget i övrigt utgör de föreslagna förändringarna påtagliga förbättringar för vårt arbete, och det noterar vi naturligtvis med tacksamhet. Det faktum att dessa förändringar presenteras som en delreform kan riksdagen tydligen ta som ett löfte om nya initiativ inom revisionens område, som vi anser synnerligen angelägna.

Jag har för dagen inget yrkande.

I detta anförande instämde Hagar Normark (s) och Gudrun Sundström (s).

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! Här i riksdagen ägnas stor uppmärksamhet åt utformningen av nya reformer. Lagar liksom organisatoriska förändringar och användningen av anslag granskas i detalj. Ledamöterna i riksdagen har därtill ofta stort inflytande på reformarbetet genom deltagande i parlamentariska utredningar och kommittéer. Vår noggranna parlamentariska beredning är ett viktigt inslag i vår demokrati. En annan sida av saken är att man kan ställa frågor som: Hur följer vi i riksdagen upp hur reformer slår i praktiken? Hur hanterar myndigheter och andra de medel de får till förfogande?

På denna punkt anser jag att vårt system inte är lika effektivt och välutvecklat. Det är enligt min mening lika viktigt med ett parlamentariskt inflytande i form av effektiv kontroll i efterhand. Vi har olika organ för att utöva riksdagens kontrollfunktion. Ett av dessa är riksdagens revisorer vars organisation vi nu behandlar.

Jag har i flera olika omgångar motionerat om att man skall pröva om det inte är möjligt att förstärka riksdagens inflytande genom en effektivare revisionsverksamhet. En av mina tankar har varit att få närmare anknytning till utskottsverksamheten. Utskotten granskar ju statsbudgeten och är inkopplade på alla viktiga reformer. Genom en koppling tillbaka till utskottet beträffande hur förvaltningen genomför reformer och använder medel som ställs till förfogande menar jag att det bör vara möjligt att få både en effektivare revision och en ny kvalitet på budget- och reformarbetet. Jag har velat ha utrett om det är möjligt att mera direkt knyta revisionsarbetet till utskottsarbetet.

Sture Palm har här redovisat en annan uppfattning – jag skall inte ta upp en debatt, utan det gäller ju att först, och snart, få en utredning till stånd.

På sätt och vis har väl jag och mina medmotionärer blivit bönhörda i denna fråga genom de förändringar i riksdagens revisorers sätt att arbeta som nu föreslås. Utan att ändra på revisionens speciella organisation och karaktär föreslår man en rad åtgärder för en koppling till riksdagsarbetet i stort. Detta är bra, men jag befarar att det inte kommer att ge tillräcklig effekt. Mitt önskemål är därför fortfarande att man bör utreda frågan om överförande av revisionens uppgifter till utskottsorganisationen. Huruvida detta skall gå till har utvecklats i de motioner som jag och mina medmotionärer har lagt fram under årens lopp, varför jag inte skall ta kammarens tid i anspråk för att redovisa dessa i detalj. Min och mina medmotionärers förhoppning är nu att man i samband med den utredning av olika grundlagsfrågor som av allt att döma skall komma till stånd inom en nära framtid även tar upp frågan om riksdagens kontrollfunktion och därvid prövar vårt uppslag när det gäller omorganisationen av riksdagsrevisionen. Ett särskilt skäl för detta är att grundlagberedningen inte gick in på riksdagsrevisionens ställning och uppgifter i dagens samhälle. Vi skall komma ihåg att den organisation vi har nu är från 1809.

Herr talman! Jag har för dagen inget yrkande, men jag hoppas att frågan om den representativa demokratins uppföljnings- och revisionsarbete hålls levande. Som representanter för svenska folket är det vår skyldighet inte bara att besluta om reformer utan även att se efter hur de verkar i kontakt med det verkliga livet.

I detta anförande instämde Arne Gadd (s).

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! Jag vill instämma i vad revisorernas vice ordförande Sture Palm här nyss har sagt i ett längre anförande. Samtidigt vill jag understryka att jag naturligtvis inte har någon anledning att avvika från innehållet i den skrivelse som jag på uppdrag av revisorerna ställde till finansutskottet och som utskottet haft vänligheten att ta in i sitt betänkande.

Riksdagens revisorer kom till för att hålla ett vakande öga på kungen i hans förvaltning av hänvisade medel. Sedan dess har uppgifterna gradvis ändrats; man har täckt in andra behov och moderniserat verksamheten, så att den nu omfattar granskning av den statliga verksamheten i stort, med undantag för aktiebolag och stiftelser. I övrigt kan, med den organisation som nu finns, granskning och insyn företas på olika områden. Som exempel kan jag nämna att vi har granskat vete hjälpen till Bangladesh i samråd med internationella revisionsorgan och att det gick att få en ganska snabb utvärdering av vad som hade skett – och det visade sig då att det inte hade varit så bra.

Revisorerna är också oförhindrade att uttala sig om angelägenhetsgraden av de statliga åtaganden som görs.

Men jag skall också gå in på de tre aktuella frågor som har berörts dels i den Fagerlundska motionen, dels i betänkandet i övrigt.

Den första frågan är om ledamöterna hinner med både att utföra det här revisionsarbetet och att delta i riksdagens arbete i utskott osv. Vi har en praxis

Fredagen den
6 april 1979

*Riksdagens reviso-
rens organisation
och verksam-
hetsformer*

efter särskilt uttalande av kammarens talman, att man måste prioritera revisionsarbetet och sätta detta före utskottsarbetet. Det gäller då naturligtvis att kunna hålla god kontakt med suppleanter, så att prioriteringen verkligen kan upprätthållas.

Den andra frågan är: Till vem skall man ställa granskningsresultatet? I det gamla förslaget kunde man ställa det till riksdagen eller regeringen, och så länge jag har varit med har vi skrivit till regeringen. Det är möjligt att vi har förbiset det: att vi även kunde skriva till riksdagen. Det har liksom blivit en vana att skriva till regeringen, när det är någonting som man vill framföra. Samtidigt vill jag understryka att det är riktigt, som Sture Palm sade, att det har hänt att regeringen, när vi har påbörjat granskningen av ett ärende, har uppmärksammat denna granskning och tagit upp ärendet när det varit halvfärdigt och skrivit en proposition som lagts fram för riksdagen. Det är naturligtvis inget fel.

Jag har ingenting emot att alla promemorior och skrivelser går till riksdagen. Ute i samhället är det ju vanligt att den som väljer revisorer vill ha alla de yttranden som revisorerna officiellt avger om resultatet av sitt granskningsarbete. En sådan ordning stämmer alltså överens med vad som sker inom samhällets övriga förvaltningar.

När det gäller anknytningen till utskotten har jag en annan mening än den som framskyftar i Bengt Fagerlunds motion. Jag kan inte anse att man – för det är väl så man tänkt sig i motionen – skulle dela upp revisionen fackmässigt på de olika utskotten och att vart och ett utskott skulle granska sitt avsnitt. Jag tror inte att man skulle bli nöjd med ett sådant arbetssätt. Varje avsnitt har ju beröring med andra utskott och med andra branscher, så det är nog nödvändigt med en enhällig översyn i revisionsarbetet. Att splittra upp revisionen på olika utskott tror jag inte kan vara bra.

Sedan säger Bengt Fagerlund att effekten av vad revisorerna kommit fram till är mycket viktig liksom riksdagens inställning osv. Det beror naturligtvis på riksdagsledamöterna själva hur de för ut den här effekten, när de får promemoriorna från revisorerna.

Herr talman, jag ber att få instämma i finansutskottets betänkande nr 26. Som läget nu är har jag ingen anledning att ha någon annan mening.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tänker inte ta upp någon diskussion om vilket arbetssätt som skall tillämpas. Låt mig bara poängtera att mitt intresse för detta gäller frågan: Hur skall vi som parlamentariker få ett inflytande och icke bli i händerna på tjänstemän och utredare? Här säger man att arbetsbördan är stor för riksdagens revisorer. Jag förstår det. Att vid sidan av utskottsarbete också vara revisor vore för mig absolut omöjligt. Det skulle, som sagt, vara absolut omöjligt att förena arbetet som revisor med de uppgifter som jag har i utskottet. Finns det några supermänniskor som kan hinna med allt detta? Jag tror inte det.

Hur skall vi då lösa problemet? Där har jag kommit med ett uppslag. Jag är inte den som säger att detta är det enda rätta, men låt oss titta på hur vi, som

jag sade i slutet av mitt huvudanförande, som förtroendevalda representanter för svenska folket skall få ett reellt inflytande över den verksamhet som vi beslutar om, även när den kommer ut i det verkliga livet.

FRITZ BÖRJESSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Ingen av revisorerna och allra minst jag har någonting att invända mot de intentioner som Bengt Fagerlund här redovisat. Frågan är bara om man redan nu skall rekommendera att tillsätta en ny, större utredning angående arbetet inom riksdagsrevisionen på detta område.

Jag är fullt på det klara med att det blir en stor arbetsbelastning för den som skall göra en insats som revisor och samtidigt vara ordförande i ett "tungt" utskott. Men arbetsuppgifterna för de olika ledamöterna i det här huset varierar som vi vet i omfattning. Under utredningsarbetet har det diskuterats huruvida en ledamot av riksdagsrevisionen över huvud taget borde ha någon utskottsplats. Till den saken vill jag nu inte ta ställning, men det är naturligtvis ett problem.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Det förslag i fråga om riksdagens revisorer som framläggs i detta betänkande har tidigare varit föremål för en del diskussioner. Riksdagens revisorer har själva lagt fram ett förslag, som har granskats av riksdagens förvaltningsdirektör. Frågan har behandlats av utredningen för en översyn av riksdagens arbetsformer. Nu senast har både konstitutionsutskottet och finansutskottet tittat på saken.

Den interna översynsutredningen och de båda utskott som behandlat saken har i full enighet föreslagit vissa mindre förändringar när det gäller förutsättningarna för riksdagsrevisorernas arbete. Det gäller främst redovisningen av ärendena. Man ställer sig där bakom principen att ärendena skall redovisas för riksdagen. Det gäller vidare frågan om hur en närmare anknytning av revisorernas arbete till riksdagens utskott nu skall kunna ske.

Jag håller helt med om att det parlamentariska inslaget i och det parlamentariska inflytandet på riksdagsrevisorernas arbete är centralt. Det är det som ger riksdagsrevisionen en särställning i förhållande till bl. a. det statliga revisionsorganet, riksrevisionsverket.

Som sagts av tidigare talare är det naturligtvis så att det finns svårigheter för riksdagsledamöterna att fungera i det kontrollorgan i riksdagens tjänst som riksdagsrevisionen skall vara. Jag tror emellertid inte att man löser detta dilemma vare sig genom att förbjuda riksdagsledamöter att samtidigt vara medlemmar i utskott och revisionen eller genom att omvandla riksdagsrevisionen till ett särskilt utskott. Inte minst i dessa dagar har vi blivit mycket medvetna om den arbetsbelastning som utskotten har. Men jag delar Bengt Fagerlunds uppfattning att om vi får en ny utredning om vissa grundlagsfrågor, så vore det värdefullt om den kunde ta upp även kontrollfrågorna och i så fall kommer också riksdagsrevisionen med i bilden.

Så några ord om riksdagsrevisorernas resurser. Revisorerna har begärt en

Fredagen den
6 april 1979

*Riksdagens reviso-
rers organisation
och verksam-
hetsformer*

resursförstärkning, men i det ansträngda statsfinansiella läge som vi befinner oss i har finansutskottet och översynsutredningen bara kunnat tillstyrka en begränsad resursförstärkning i form av en ökning av medlen för konsulter med 100 000 kr. Detta får naturligtvis ställas i relation till att nästan alla förvaltningsmyndigheter på den statliga sidan har fått sina resursanspråk starkt beskurna i budgetarbetet – många har inte ens fått full kompensation för pris- och kostnadsstegringarna. Det är alltså inte något speciellt för revisorerna att de inte fått sina önskemål tillgodosedda. Man kan naturligtvis, som Sture Palm gjorde, säga att anslagen är snålt tillmätta, men det gäller i så fall inte bara för riksdagsrevisionen.

Däremot reagerade jag litet grand när Sture Palm antydde att anslagsöverskridanden kunde förutses inom riksdagsrevisionen. Så kan man inte resonera. Verksamheten måste anpassas till de beviljade anslagen och inte tvärtom. Det måste gälla riksdagens revisorer precis som det gäller alla andra organ och myndigheter vilkas verksamhet finansieras över statens budget.

Jag ber att få yrka bifall till finansutskottets hemställan.

HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Även jag vill markera den enighet som finns mellan översynsutredningen, konstitutionsutskottet och finansutskottet. Jag finner det tillfredsställande att vi kan fatta detta beslut under denna stora enighet.

Det gäller här någonting för riksdagen mycket väsentligt, nämligen riksdagens kontrollmakt. För min egen del vill jag starkt stryka under att denna kontrollmakt bör utövas av riksdagsledamöterna. Riksdagsrevisionen är en revisionsverksamhet från riksdagsledamöternas sida. Det tror jag att vi i väldigt hög grad skall hålla fast vid.

Det får två konsekvenser. Båda har förts in tidigare i debatten. Den ena är att det skall finnas en nära anknytning till riksdagens arbete. Vi har nu lagt fram förslag som innebär ett försök att föra revisorerna närmare det vardagliga riksdagsarbetet. Det andra ledet är att ledamöterna i revisionen får tid till denna verksamhet. Jag har lika litet som Björn Molin någon uppfattning om hur det skall ske. Här får vi pröva oss fram, och det är det som nu kommer att ske. Vi skaffar oss erfarenheter, och de är värdefulla.

Sedan vill jag gärna för min egen del öppna dörren för fortsatt utredning. Det kan diskuteras om denna dörr skall leda in till en grundlagberedningssal eller till en mindre utredningskammare. Där om kan man ha delade meningar. Min erfarenhet från grundlagberedningen är att det är svårt att få utrymme för alla frågor i en stor utredning. Vi diskuterade revisorernas ställning mycket ingående. Samtidigt fanns det en specialutredning. Vi litade faktiskt på att den skulle komma med vissa synpunkter. Men den höll sig inom en mycket begränsad ram, och sedan räckte tiden inte till för oss att göra den grundliga penetration som behövs för att man skall kunna lägga fram mer omstöpande förslag. Men riksdagens kontrollmakt utövas på ett sådant sätt av revisorerna att den inte kan hållas borta från den stora diskussionen om

hur riksdagen skall arbeta i det moderna samhället.

Även jag ber att få yrka bifall! till finansutskottets krav.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 10 Lönsparandet m. m.

Föredrogs finansutskottets betänkande 1978/79:27 med anledning av motioner om lönsparandet m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:1113 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till bostadssparande och sparande i fritidshus i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:1122 av Anna-Lisa Nilsson m. fl. (c, m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till värdesäkrat lönsparande i det egna företaget,

1978/79:1612 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att 2 § lag om skattelättnader för vissa sparformer skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande bl. a. en höjning från 400 till 500 kr. i månaden av det tillåtna sparbeloppet i lönsparandet, och

1978/79:1703 av Per Stjernström m. fl. (c, m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde en översyn av reglerna för aktiefondsparandet till senast hösten 1979 i syfte att ge ökad attraktivitet åt detta för näringslivet viktiga sparande.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1978/79:1113,
2. avslå motionen 1978/79:1122,
3. avslå motionen 1978/79:1612,
4. avslå motionen 1978/79:1703.

Reservation hade avgivits av Rune Rydén (m) och Göthe Knutson (m) som ansett att utskottet bort hemställa
att riksdagen skulle

1. med bifall till motionen 1978/79:1113 hos regeringen anhålla om förslag till bostadssparande och sparande till fritidshus i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. med bifall till motionen 1978/79:1122 hos regeringen anhålla om förslag till värdesäkrat lönsparande i det företag där man var anställd,
3. med bifall till motionen 1978/79:1612 besluta anta i motionen framlagt

förslag till lag om ändring i lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer,

4. med bifall till motionen 1978/79:1703 hos regeringen anhålla om en översyn av reglerna för aktiefondsparandet i enlighet med vad som anförts i motionen.

KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Finansutskottets betänkande nr 27 behandlar fyra motioner som i huvudsak går ut på att förbättra lönsparandet. Samtliga har avstyrkts av utskottsmajoriteten. Vi moderater har goda skäl att yrka bifall till alla fyra.

I motionen 1113 föreslås att man skall kunna öppna särskilda bosparkonton med i stort sett samma regler som för skattesparkonton, men med möjlighet att utan negativa skattekonsekvenser lyfta beloppet före den stipulerade femårsperiodens utgång om pengarna används till inköp av bostad. På det viset gynnas bostadssparandet. Då många fler än vi moderater arbetar för möjligheterna att äga bostaden borde denna stimulans rimligen inte ha blivit avstyrkt.

Att spara i det företag där man är anställd, som föreslås i center-moderatmotionen 1122, tycker vi är ett lämpligt alternativ till aktiefondssparandet, och därför tillstyrker vi att ett sådant förslag om värdesäkert lönsparande i denna form närmare utreds.

Det nya lönsparandet, som startade i oktober förra året, har blivit en stor framgång. Fram till den 28 februari i år har 603 milj. kr. satts in på inte mindre än 404 700 lönsparkonton. Bl. a. för att neutralisera det överflöd på pengar som det stora budgetunderskottet skapat är det nu mycket viktigt att ytterligare stimulera detta sparande. Moderata samlingspartiet har därför i partimotionen 1612 föreslagit att det maximala sparbeloppet höjs från 400 till 500 kr. per månad.

I motionen 1703, slutligen, konstateras att aktiesparandet utgör blott 10 % av det totala skattesparandet. Och eftersom näringslivets behov av riskvilligt kapital inte bestrids av någon föreslås i en center-moderatmotion en översyn av reglerna för aktiesparandet så att denna sparform stimuleras mer än vad som nu är fallet.

Jag instämmer i motionens syfte och yrkar bifall till den moderata reservationen.

ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Knut Wachtmeister har här redogjort för de motioner som finansutskottet behandlar i sitt betänkande 1978/79:27, där utskottet avstyrkt samtliga motioner.

Jag kan, herr talman, erinra om att riksdagen så sent som i höstas antog propositionen 1977/78:165 om värdesäkert lönsparande och att systemet fungerat fullt ut i strängt taget bara tre månader. Att i det här skedet – innan man fått fullt godtagbara erfarenheter av hur systemet med värdesäkert lönsparande slagit ut – föra in nya och delvis ändrade regler kan inte vara riktigt.

Utskottets motivering för att avslå motionerna är dessutom att regeringen i september 1978 på finansutskottets förslag, som riksdagen instämde i, tillsatte en särskild lönspardelegation med uppdrag att följa de här nya formerna av lönsparande m. m. Delegationen kan också enligt direktiven föreslå ändringar av teknisk natur om uppföljningen ger anledning till detta. Utskottet anser att frågan om lönsparande i det företag där man är anställd också bör kunna inrymmas bland delegationens uppgifter.

Vi menar från utskottsmajoritetens sida att lönspardelegationen först måste få analysera och rapportera det nuvarande systemets osäkerheter och verkningar innan man går vidare med andra och nya former för lönsparande.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på motionerna 1113, 1122, 1612 och 1703 samt bifall till finansutskottets hemställan.

KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall nöja mig med att kommentera motionen 1612, där det alltså föreslås att man skall höja det maximala sparbeloppet från 400 till 500 kr. per månad.

Det kan naturligtvis sägas att det är kort tid sedan bestämmelserna om det nya lönsparandet trädde i kraft – det var ju den 1 oktober i fjol. Men erfarenheterna har uppenbarligen varit goda, och den korta tiden får också vägas mot behovet av att öka sparandet.

Man kan hindra bankerna från att låna ut pengar, men man kan inte hindra den enskilde bankspararen att ta ut sitt belopp från banken och därmed på ett negativt sätt öka penningomloppet och penningmängden. Därför är det enligt vår uppfattning mycket angeläget att stimulera människor att ha kvar pengarna på bank så att de inte kommer ut i omlopp.

Jag tycker att det är ett skäl som gör att man kan yrka bifall till detta förslag trots att det är så kort tid sedan bestämmelserna trädde i kraft.

ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Vi borde, Knut Wachtmeister, avvakta åtminstone ett budgetår innan vi går vidare, så att vi kan se verkningarna av nuvarande system. Det är lönspardelegationens uppgift att se över om tekniken är sådan att man kan ändra i systemen. Om så är fallet, kan delegationen komma med förslag.

KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Jag tolkar det så, att om vi återkommer i höst, kommer majoriteten av finansutskottets medlemmar att ha en mer positiv syn på vårt förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Rune Rydén och Göthe Knutson, och förklarades den förra

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

Meddelande om justering av kam- marens protokoll

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Knut Wachtmeister begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 27 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Rune Rydén och Göthe Knutson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter har röstat för ja-propositionen. Då Knut Wachtmeister begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 44
Avstår - 1

§ 11 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1978/79:28 med anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag 1978/79:8 till ny bolagsordning för AB Tumba bruk

Lagutskottets betänkande

1978/79:17 med anledning av en motion om stöd från allmänna arvsfonden till idrottsföreningars ungdomsverksamhet

Kulturutskottets betänkanden

1978/79:25 med anledning av motion om de barndomsqövas behov av videogram

1978/79:26 med anledning av motioner om kulturarbetarnas ställning

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Meddelande om justering av kammarens protokoll

TALMANNEN:

Protokollen för kammarens sammanträden den 4-6 april kommer att justeras den 20 april.

§ 13 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 11. 12 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 14 Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av andre vice talmannen.

§ 15 Anmälades och bordlades

Propositioner

1978/79:190 med förslag till ändrade kapitaltäckningsregler för bankinsti-
tuten

1978/79:201 om ändrade regler för exportkreditgaranti m. m.

1978/79:204 om omläggning av skogsbeskattningen

§ 16 Anmälades och bordlades

Motioner

1978/79:2447 av *Anita Gradin m. fl.*

1978/79:2448 av *Inga Lantz m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:108 om organisationen av verk-
samheten med internationella adoptioner m. m.

1978/79:2449 av *Sven-Olov Träff* och *Johan Olsson* med anledning av
propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati
m. m.

1978/79:2450 av *Karin Flodström m. fl.*

1978/79:2451 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2452 av *Torkel Lindahl* och *Georg Åberg*

1978/79:2453 av *Kalevi Wernebrink m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:112 om regionalpolitik

1978/79:2454 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2455 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:134 om behandlingen av gällande
särställningar för vissa företag och myndigheter vid leveranser till staten,
m. m.

§ 17 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:29 med anledning av talmanskonferensens skrivelse – förslag
1978/79:15 – med överlämnande av betänkande om riksdagens arbetsfor-
mer jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1978/79:18 med anledning av motioner om vissa sjukpenningfrågor

1978/79:19 med anledning av motion om översyn av det sociala trygghets-
systemet

Socialutskottets betänkanden

1978/79:28 med anledning av i propositionen 1978/79:100 gjorda framställ-
ningar inom socialdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller
barnomsorg m. m. jämte motioner

1978/79:31 med anledning av motioner om utredning av barn- och ungdoms-

§ 18 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammar-
kansliet

den 6 april

1978/79:171 av *Axel Kristiansson* (c) till arbetsmarknadsministern om åtgär-
der för att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden:

De senaste årens arbetsmarknadssituation har varit och är alltfjämt långt
ifrån tillfredsställande. Trots kraftfulla åtgärder från samhällets sida är
arbetslösheten fortfarande hög. Enligt statistiska centralbyråns redovisning
för januari i år var det totala antalet arbetslösa 117 000. I sammanhanget bör
då beaktas att därtill 60 000 personer var sysselsatta i beredskapsarbete och
163 000 personer berörda av arbetsmarknadspolitiska åtgärder av olika slag.
Antalet förtidspensionerade ligger givetvis utanför denna redovisning.

En närmare analys av de redovisade siffrorna ger därtill vid handen att
arbetslösheten är särskilt hög bland ungdomarna. Denna kategori, som
tidigare har varit starkt eftertraktad på arbetsmarknaden, har således blivit
svårast att placera. Orsaken till denna omsvängning – som är allvarlig med
hänsyn till ungdomsarbetslöshetens svåra följdverkningar – borde särskilt
analyseras, framför allt i vad det gäller de grundläggande orsakerna.
Utbildningen, inte minst den praktiskt orienterade, behöver förmodligen ses
över och bättre anpassas till krav och verklighet. Också andra åtgärder bör
fördomsfritt prövas. Praktikantverksamhet för ungdom utan arbetslivserfa-
renhet bör seriöst prövas i arsenalen av åtgärder.

Utän tvivel rör vi oss här på ett försummat område där ständiga
anpassningar måste ske till dagens och framtidens verklighet. Huvudsyftet
måste vara att ge ungdomarna praktisk arbetserfarenhet i eller så nära
produktionsprocessen som möjligt. Detta kräver naturligtvis åtgärder från
samhällets sida, men också ansvar och anpassning från såväl företagare som
arbetssökande ungdomar.

Under den långt utdragna lågkonjunkturen har de arbetssökande ungdomarna kommit särskilt svårt i kläm. Anpassningen till det på grund av svag konjunktur och stora rationaliseringar minskade behovet av arbetskraft har huvudsakligen skett genom s. k. naturlig avgång. Behovet av nyanställningar har således varit litet. I stor utsträckning har ungdomarna varit hänvisade till beredskapsarbete vid sidan om det egentliga produktionslivet.

En förbättrad konjunktur synes nu vara på väg, med förhoppningsvis ökat behov av arbetskraft. De senaste rapporterna från AMS och länsarbetsnämnderna synes emellertid tyvärr bekräfta vad som anförts om bristande anpassning mellan arbetsmarknadens krav och de sökandes kompetens. Samtidigt som de lediga jobben inte kan besättas redovisas alljämt stor arbetslöshet. "Arbetsmarknaden håller på att gå i baklås", uttalar en bekymrad länsarbetsdirektör. Det signaleras "tuffa tag" mot såväl arbetsgivare som arbetssökande.

Förmodligen kan det i vissa fall finnas skäl för sådana åtgärder, men bättre än tvång och hot synes dock vara att på olika sätt medverka till en smidigare anpassning på arbetsmarknaden. Detta kan ske såväl med direkta åtgärder som genom vissa förenklingar beträffande lagar och förordningar, som förmodligen kan ske utan att huvudsyftet med desamma ändras.

Åmanlagarna har också ställts under debatt i detta sammanhang. Från företagarkretsar hävdas ofta att den restriktivitet som ligger i lagstiftningen i fråga när det gäller entledigande av personal gör att nyanställningar hålls på lägsta möjliga nivå. Framför allt gäller detta i ett svagt konjunkturläge med dålig orderingång och följaktligen svårighet att överblicka behovet av arbetskraft. Men också i en bättre konjunktur kan lagstiftningen vara hämmande på nyanställningsfrekvensen då det gäller ovissheten om den sökandes lämplighet för uppgiften i fråga. En inom företagarkretsar för en tid sedan utförd enkät tyder på att tusentals ungdomar skulle kunna få anställning, om inte denna lagstiftning fanns eller om den vore annorlunda utformad.

På fackligt arbetstagarhåll förmenar man att föreställningen om lagens inverkan är överdriven, liksom att densamma beror på bristande kännedom om lagens innebörd. I en tidigare interpellation till arbetsmarknadsministern har också efterlysts mera information om lagen och dess verkningar.

Enligt mitt förmenande är frågeställningen, med hänsyn till de ungdomar som kommer i kläm, alltför allvarlig för att angripas från partssynpunkter. En ofta överdriven misstänksamhet om att tryggheten är i fara vid en revidering av lagen försvårar ytterligare en förutsättningslös diskussion om densamma. Till detta skall läggas att lagen under alltför kort tid har varit i kraft för att resultatet i egentlig mening skall kunna utvärderas.

Oavsett orsakerna kan emellertid konstateras att ungdomsarbetslösheten nu är större än någonsin under efterkrigstiden och att den tenderar att öka, i varje fall i förhållande till den totala arbetslösheten, och detta trots mycket stora och speciella insatser från samhällets sida. Frågan bör i ett sådant läge snabbt och förutsättningslöst angripas från alla utgångspunkter. Förutvarande arbetsmarknadsministern har uppmärksammat frågan om lagstiftningens

*Meddelande om
frågor*

inverkan i sammanhanget så till vida att han tillsatt en utredning med uppgift att också se på densammas inverkan på ungdomsarbetslösheten, problem vid korttidsanställning etc. "Kommittén för översyn av anställningsskyddslagstiftningen" som tillsattes i december 1977 har emellertid ännu inte kommit med några förslag till förändringar. Förmodligen kommer denna översyn att ta relativt lång tid.

Med hänsyn till den akuta situationen på arbetsmarknaden för främst ungdomar och då lagen om anställningsskydd av flera skäl ej har samma betydelse för dessa, kan starkt ifrågasättas om inte det bästa i ett sådant läge vore en generell dispenser från lagens verkningar vid nyanställning av ungdomar under en viss ålder, förslagsvis 20–21 år. Dispenseringen bör vara generell med framåtsyftande verkan, dvs. icke beröra de nu anställda, lämpligen med giltighet intill dess den pågående översynen av lagen blir färdig, eller i varje fall så lång tid att åtgärden kan utvärderas.

Ett dylikt dispensförfarande skulle även ge, förutom den antagliga effekten på sysselsättning, ett faktiskt svar på frågan om lagen har några hämmande effekter, vilket knappast en utredning kan ge besked om.

Det kan tilläggas att några i egentlig mening negativa effekter av en dispenser knappast kan befaras för dessa åldersgrupper. Fortsatt utbildning, värnpliktstjänstgöring, sökande efter bättre och trivsammare arbete, så småningom kanske längre från hemorten, gör att förstagångsjobbet förmodligen sällan blir av så långvarig karaktär. Viktigast är att ungdomarna utan onödigt dröjsmål får ett arbete.

Med stöd av de anförda synpunkterna vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

1. Vill arbetsmarknadsministern redogöra för utredningsförloppet inom Kommittén för översyn av anställningsskyddslagstiftningen?
2. Är arbetsmarknadsministern beredd att överväga en tillfällig dispenser av Åmanlagarna vid nyanställning av ungdomar?
3. Om så inte är fallet, vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern då vidtaga för att underlätta ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 april

1978/79:483 av *Inger Lindquist* (m) till justitieministern om domstolarnas självständighet:

När domstolsverket tillkom framhöll riksdagen med skärpa att domstolsverket vid utövandet av sina åligganden har att iakttaga principen om domstolarnas grundlagsfästa självständighet vid fullgörandet av de dömande och rättstillämpande uppgifterna.

Anser justitieministern att av domstolsverket framlagda förslag till allmänna anvisningar för utformning av arbetsordning för tingsrätt och för hovrätt står i överensstämmelse med riksdagens intentioner?

Om så icke är fallet, vilka åtgärder ämnar justitieministern då vidtaga för att förhindra att domstolarnas integritet träds för när?

1978/79:484 av *Rune Torwald* (c) till jordbruksministern om rätten att använda snöskoter i fjällområden:

Redan när den s. k. terrängkörningslagen antogs 1975 uttalade jag – och många med mig – starka erinringar mot en lagstiftningsteknik som innebar att riksdagen i princip införde ett totalförbud, som man sedan överlät åt regeringen att i väsentliga delar upphäva genom en förordning som inte ens delgivits riksdagen.

När förordningen sedan presenterades i början av 1976 visade det sig att den var så ofullständig att man tvingades uppdra åt naturvårdsverket att utarbeta kompletterande anvisningar, för att inte konsekvenserna för främst fjällområdenas bofasta befolkning skulle bli orimliga.

Vid kontroll hos ett antal länsstyrelser har det visat sig att antalet dispenser och ansökningar liksom polisingripanden varit mycket få, och detta beror enligt uppgift på att såväl allmänhetens som myndigheternas kännedom om lagen är ytterst bristfällig.

Nu har det emellertid visat sig hur oacceptabla lagens verkningar blir vid en strikt tillämpning, när de orsbor som tidigare varit engagerade i fjällräddningen av sagt sig dessa uppdrag under hänvisning till den bofasta fjällbefolkningens bristande möjligheter att utnyttja snöskotrar vid sina färder.

Mot denna bakgrund får jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder överväger jordbruksministern för att ge den bofasta befolkningen i fjällområdena bättre möjligheter att utnyttja snöskotrar och därmed också ge turisterna tillgång till en effektiv räddningstjänst?

den 6 april

1978/79:485 av *Märta Fredrikson* (c) till kommunministern om evakueringsberedskapen vid kärnkraftverk:

I samband med kärnkraftshaveriet i USA flydde människor i panik från området utan att de själva visste vart de skulle ta vägen. Tydligt saknades känd evakueringsplan. En plan för hur skyddsåtgärder skall sättas in, för hur och vart människor och djur skall evakueras, måste finnas vid varje kärnkraftverk. En sådan plan skall, enligt min mening, vara känd för alla människor inom aktuella områden. Den skall finnas uppsatt i varje hem, på varje arbetsplats, i varje lokal där människor samlas.

Finns klart utarbetade evakueringsplaner för de områden där vi har kärnkraftverk? Är dessa i så fall tillgängliga för allmänheten?

1978/79:486 av *Georg Andersson* (s) till jordbruksministern om rätten att använda snöskoter i fjällområden:

Bestämmelserna om skotertrafik i fjällvärlden har medfört kraftiga restriktioner även för ortsbefolkningen med undantag för den som ägnar sig åt renskötsel.

Detta förhållande har nu lett till svårigheter att rekrytera personal med god lokalkännedom till fjällräddningen.

Mot denna bakgrund ber jag att till jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är jordbruksministern beredd att överväga en ändring av gällande terrängkörningslag för att underlätta en rekrytering av personal bland ortsbefolkningen till fjällräddningsverksamheten?

1978/79:487 av *Olle Eriksson* (c) till arbetsmarknadsministern om sysselsättningen vid Förenade Well AB i Billingsfors:

De senaste åren har arbetsmarknadssituationen i norra Dalsland varit mycket bekymmersam. Industrisysselsättningen har minskat kraftigt, då företag och bruk lagts ned, anställningsstopp har rått vid större industrier och olika industriinvesteringar har skjutits på framtiden. Vidare har det rått stor ovisshet när det gäller sysselsättningen för alla anställda vid det statliga Förenade Well AB i Billingsfors.

Med hänvisning till det anförda vill jag till arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att redovisa sin syn på hur och när den framtida sysselsättningen vid Förenade Well AB i Billingsfors skall lösas?

1978/79:488 av *Ingrid Sundberg* (m) till kommunikationsministern om vägtransporterna av miljöfarligt gods:

Det blir allt vanligare att miljöfarligt gods transporteras på våra vägar. För hanteringen av sådant gods finns särskilda regler. För fordon som används vid transporterna finns bestämmelser som kräver särskild märkning av fordonen, tillstånd av eller meddelande till polismyndighet om transporten och i vissa fall bevakning av fordonet vid stillastående.

Många transporter sker på dåliga vägar där olycksfallsrisken för tunga lastfordon måste betraktas som förhållandevis hög. I andra fall går transporterna genom tätbebyggda områden eller måste korsa obebakade järnvägsövergångar. Olyckor som drabbar transporter av miljöfarligt gods med hög giftverkan kan få ödesdigra följder. Det är därför nödvändigt att olycksfallsriskerna begränsas i så hög grad som möjligt.

Med anledning av det anförda anhåller jag att till kommunikationsministern få ställa följande frågor:

Avser statsrådet att utfärda bestämmelser med vissa minimikrav på vägar på vilka miljöfarligt gods får transporteras?

Anser statsrådet att sådana transporter skall få korsa s. k. obevakade järnvägsövergångar?

Nr 124

Fredagen den
6 april 1979

1978/79:489 av *Per Olof Håkansson* (s) till kommunikationsministern om snöröjningen i Trelleborgsområdet:

*Meddelande om
frågor*

Trelleborg är för många känt som "porten till kontinenten" genom den välutvecklade och moderna färjetrafiken.

Under några dagar i februari i år, omedelbart före och delvis under sportlovet i vecka 8 i år, slogs möjligheterna för trafik till och från Trelleborg på land helt ut, då snön korkade igen bl. a. såväl järnvägsförbindelsen som väg E 6 i dess sydligaste sträckning. Därmed omöjliggjordes inte bara den normala trafiken utan även den med anledning av sportlovet väntade trafikökningen.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern om detta misslyckande med uppgiften att hålla dessa viktiga trafikpulsådrar öppna berodde på bristande resurser eller om snöröjningen genomfördes med en oriktig taktik eller ett felaktigt resursutnyttjande?

1978/79:490 av *Per Olof Håkansson* (s) till industriministern om viss av Svenska Varv-koncernen bedriven verksamhet:

Vilka initiativ avser statsrådet att ta för att säkerställa och utveckla en verksamhet, som bygger på de idéer som ligger bakom bildandet av Swedish Environmental Protection Service (SEPS), ett bolag inom AB Svenska Varvs-koncernen?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert